

Yksilöllisten opintopolkujen tukeminen yhteistyössä YTY2

Loppuraportti 1.12.2012–30.6.2014

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
2 Hankkeen toimijat ja kohderyhmät.....	3
3 Tavoitteet ja tulokset	5
4 Kehittämiskumppanuudella kohti yksilöllisten opintopolkujen toteutumista	7
4.1 Kehittämiskumppanuuden periaatteet ja arvot.....	7
4.2 Kehittämiskumppanuudet YTY-hankkeessa.....	8
4.3 Kehittämiskumppanuuksien toimintamallit ja prosessit	8
4.4 Ammatillista erityisopetusta kehittävät alueelliset verkostot ja yhteistyöfoorumit.....	10
4.5 Kehittämiskumppaneiden kokemuksia yhteistyöstä	11
5 Asiantuntijapalvelut yksilöllisten opinpolkujen toteuttamisen tukena.....	11
5.1 Asiantuntijapalveluiden toteutustavat ja sisällöt.....	12
5.2 Asiantuntijana toimiminen.....	13
5.3 Asiantuntijapalveluprosessi organisaation näkökulmasta	14
5.4 Ammatillisen erityisopetuksen laatumittarit ja laatujärjestelmä	15
5.5 Asiantuntijapalveluiden vaikuttavuuden arviointi.....	17
6 Ammatillisen erityisopetuksen tutkimus- ja kehittämissyhteistyö	19
6.1 Yhteistyö ammatillisten opettajakorkeakoulujen ja muiden tahojen kanssa.....	20
6.2 Selvitykset ja julkaisut	21
7 Tiedottaminen ja viestintä	22
8 Johtopäätökset ja kehittämissuhteukset	24

LIITTEET

- Liite 1. Koulutuksen järjestäjäkohtainen toiminta ja tulokset
- Liite 2. Kehittämiskumppaneiden palautekoonti
- Liite 3. Asiantuntijoiden palautekoonti
- Liite 4. Asiantuntijapalveluiden arviointi- ja palautekeskustelun toimintamalli
- Liite 5. Talouden toteutuminen
- Liite 6. Ammatillisen erityisopetuksen määritelmäehdotus

1 Johdanto

Ammatillisten erityisoppilaitosten tehtävänä on edistää yhteiskunnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista luomalla koulutusmahdollisuuksia erityistä tukea tarvitseville nuorille ja aikuisille. Tämän tehtävän lisäksi niiden järjestämisluvassa on määritelty erityisopetukseen liittyvä **kehittämisen-, ohjauksen- ja tukitehtävä**. Tämä tarkoittaa ammatillisen erityisopetuksen kehittämistä yhteistyössä muiden oppilaitosten ja sidosryhmien kanssa sekä monimuotoisten koulutusten sekä neuvonta-, ohjauksen- ja konsultaatiopalveluiden tarjoamista erityisopetuksen asiantuntijapalveluina yleisille oppilaitoksille. Tätä tehtävää on toteutettu eri hankkeissa sekä maksullisena palvelutoimintana. YTY-hanke on mahdollistanut tehtävän edelleen kehittämisen ja vahvistumisen osaksi ammatillisen koulutuksen palvelujärjestelmää.

Tämä loppuraportti kuvaa *Yksilöllisten opintopolkujen tukeminen yhteistyössä* -jatkohankkeen (YTY2) toteutumista ajalla 1.12.2012–30.6.2014. YTY2-hankkeessa jatkettiin valtakunnallista ja alueellista kehittämistyötä, jolle oli luotu perusta YTY1-hankkeessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on edelleen myöntänyt rahoitusta YTY3-hankkeelle työelämälähtöisen ammatillisen koulutuksen lisäämiseksi 30.6.2015 asti.

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrä on jatkuvassa kasvussa. Suurin osa heistä opiskelee yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa. Tilastokeskuksen mukaan ammatillisessa koulutuksessa opiskeli vuonna 2011 noin 17 500 erityistä tukea tarvitsevaa opiskelijaa ja ammatillisissa erityisoppilaitoksissa noin 4 150 opiskelijaa (OKM, 2012). Yhdenvertaisuus- ja inklusioperiaatteen mukaisesti ammatillinen erityisopetus järjestetään ensisijaisesti samoissa oppilaitoksissa ja opetusryhmissä muiden opiskelijoiden kanssa. YTY-hankkeessa on jatkettu yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa annettavan erityisopetuksen tukemista vahvistamalla henkilöstön erityisopetusosaamista sekä yhteistyötä muiden saman kohderyhmän kanssa työskentelevien toimijoiden, esimerkiksi työpajojen kanssa.

Hankkeen toteuttamisesta vastasi ammatillisten erityisoppilaitosten (AMEO) kumppanuusverkosto. Toiminta-alueena oli koko Suomi.

2 Hankkeen toimijat ja kohderyhmät

Hankkeen toteuttajina toimivat seuraavat ammatilliset erityisoppilaitokset: Ammattiopisto Luovi, Bovallius-ammattiopisto, Keskuspuiston ammattiopisto, Kiipulan ammattiopisto ja Validia Ammattiopisto (31.7.2014 asti Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus). Nämä oppilaitokset muodostavat ammatillisten erityisoppilaitosten AMEO-verkoston, joka tekee tiivistä yhteistyötä erityisopetuksen kehittämisen ja vaikuttavuuden edistämiseksi. AMEO-verkoston myös kuuluvat Optima Samkommun ja Aitoon koulutuskeskus ovat olleet hankkeessa yhteistyökumppaneina, ja näiden oppilaitosten osaamista on hyödynnetty alueellisessa hankeyhteistyössä. Hanketta hallinnoi Keskuspuiston ammattiopisto.

YTY2-hankkeen *projektipäällikkönä* toimi Laura Jauhola (1.3.2014 asti) ja Jonna Roos (22.4.2014 lähtien). Valtakunnallinen *projektiryhmä* yhdessä projektipäällikön kanssa vastasi hankkeen toiminnan suunnittelusta, alueellisen toiminnan ohjaamisesta sekä tiedottamisesta ja raportoinnista. Projektiryhmän muodostivat AMEOn asiantuntijapalvelutyöryhmän jäsenet ja alueelliset YTY-vastaavat. Projektiryhmän vetäjänä toimi asiantuntijapalvelutyöryhmän puheenjohtaja Seija Eskola Validia Ammattiopistosta.

Hankkeen toimintaa ohjasi ja arvioi *ohjausryhmä*, jonka jäsenet edustivat seuraavia organisaatioita: Opetushallitus, Helsingin kaupungin Opetusvirasto, Savon ammatti- ja aikuisopisto, Lapin ammattiopisto, Keskuspuiston ammattiopisto, Validia Ammattiopisto (projektiryhmän ja asiantuntijapalvelutyöryhmän pj.), Kiipulan ammattiopisto (AMEOn johtoryhmän pj.). Ohjausryhmä kokoontui kuusi kertaa.

Hankkeen toteuttamista tukivat myös AMEOn pysyvät työryhmät, joista hankkeen toteuttamiseen osallistuivat

- asiantuntijapalvelutyöryhmä
- viestintätyöryhmä
- laatutyöryhmä
- pedagoginen työryhmä

Asiantuntijapalvelutyöryhmä, laajennettuna YTY-vastuuhenkilöillä, toimi myös hankkeen projektiryhmänä. Asiantuntijapalvelutyöryhmän puheenjohtaja työskenteli hankkeessa projektipäällikön työparina vastaten ammatillisen erityisopetuksen sisältökysymyksistä, yhteistyösuhteista ja hanke-esittelyistä valtakunnallisissa tapaamisissa ja tapahtumissa. *Viestintätyöryhmä* tuki hanketoimijoita viestinnän, markkinoinnin ja julkaisujen toteuttamisessa. *Laatutyöryhmä* tarjosi asiantuntemustaan laatu-/toimintajärjestelmän sekä vaikuttavuusmittarien kehittämisessä ja käyttöönotossa. Laatutyöryhmän tehtävänä oli myös hankkeen arvioinnin suunnittelu ja organisointi. *Pedagoginen työryhmä* osallistui hankkeessa tuotettujen materiaalien, julkaisujen ja palveluiden sisällön kehittämiseen ja arviointiin.

Hankkeen kohderyhmät

- ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen sekä valmentavan ja valmistavan opetuksen henkilökunta ja opiskelijat
- työpajojen henkilöstö
- peruskoulunsa päättävien erityisryhmien opetus- ja ohjaushenkilöstö
- ammatilliseen koulutukseen ja nivelvaiheen koulutuksiin ohjaavat toimijat

Jokainen rahoitusta saanut oppilaitos perusti osahankeprojektiryhmän, jonka kokoonpano vaihteli oppilaitoksissa. Projektiryhmä yhdessä osahankeprojektipäällikön kanssa vastasi alueellisen yhteistyön ja toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta, arvioinnista ja raportoinnista. Oppilaitosten toteutussuunnitelmat laadittiin yhteistyössä kehittämiskumppaneiden kanssa alueellisten tarpeiden pohjalta. Kuvaukset oppilaitoskohtaisista hankeorganisaatioista ja alueellisista toteutuksista löytyvät liitteestä 1.

3 Tavoitteet ja tulokset

YTY2-hankkeen tavoitteena oli

- 1) jatkaa ammatillisten erityisoppilaitosten palvelu- ja kehittämistoiminnan sekä siihen sisältyvien erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden vahvistamista ja tunnetuksi tekemistä alueilla ja valtakunnallisesti.
- 2) tiivistää ja vakiinnuttaa alueellisia kehittämiskumppanuuksia sekä toteuttaa alueiden ja kehittämiskumppanien tarpeita vastaavia, yksilöllisiä opintopolkuja tukevia erityisopetuksen asiantuntijapalveluita.
- 3) kehittää ammatillisen erityisopetuksen laadunhallintaa sekä asiantuntijapalveluiden tuloksellisuus- ja vaikuttavuusmittareita.

Seuraavassa taulukossa esitetään edellä mainituista kolmesta ylätavoitteesta johdetut osatavoitteet sekä tavoitekohtaiset toimenpiteet ja tulokset tiivistettynä.

Taulukko1. Hankkeen osatavoitteiden ja tulosten koonti

Tavoite	Toimenpiteet ja tulokset
Ammatillisten erityisoppilaitosten palvelu- ja kehittämistoiminnan toimintamallin kehittämisen jatkaminen	Kehittämiskumppanuus osana asiantuntijapalveluprosessia kuvattiin ja prosessin toimivuutta ja tuloksellisuutta arvioitiin. Tarkemmat kuvaukset kehittämiskumppanuudesta ja asiantuntijapalvelutoiminnasta ovat <i>luvussa 4 ja 5</i> . Asiantuntijapalveluiden tuottamista ja laatua kehitetään edelleen AMEO-verkostossa, alueyhteistyössä ja oppilaitoksissa.
Yhteiskuntatakuun edistäminen, syrjäytymisen ehkäiseminen ja inklusion edistäminen kehittämiskumppanuuksia vakiinnuttamalla	Kehittämiskumppanien määrä kasvoi ja syvempää kehittämyhteistyötä tehtiin 87 organisaation kanssa. Kumppanuuksien vakiintuminen näkyi strategiaan ja toteuttamissuunnitelmaan perustuvien palveluiden suunnitteluna ja toteuttamisena, pidentyvinä palveluprosesseina tai palvelusarjoina sekä johdon sitoutumisena pitkäjänteiseen kumppanuteen. Myös toimijoiden verkostoitumista ja alueellisten yhteistyömallien kehittämistä jatkettiin.
Yksilöllisten opintopolkujen tukeminen opintojen nivelvaiheista aina työllistymiseen asti	Yksilöllisiä opinto- ja työllistymispolkuja tuettiin hankkeen kohderyhmille suunnatuilla asiantuntijapalveluilla. Palvelut olivat koulutuksia, konsultaatioita, opiskelijoille suunnattuja palveluita sekä kehittämistoimenpiteiden suunnittelua ja toteuttamista alueellisissa verkostoissa. <i>Taulukossa 2</i> on esitetty hankkeessa toteutuneiden asiantuntijapalveluiden, asiantuntijoiden sekä

	palveluihin osallistuneiden henkilöiden määrät.
Aikuisten erityiseen tukeen ja ohjaukseen liittyvien asiantuntijapalveluiden kehittäminen ja toteuttaminen	Hankkeessa tuoteistettiin <i>Aikuisten erityinen tuki ja ohjaus</i> -koulutuskokonaisuus (5 op). Koulutusta toteutettiin kaikissa osahankkeissa kokonaisuina tai osina. Lisäksi toteutettiin muita aikuisten tukeen ja ohjaukseen liittyviä palveluita.
Pysyvät alueelliset ammatillisen erityisopetuksen yhteistyörakenteet, toimintatavat ja yhteistyöfoorumit	Alueelliset yhteistyöfoorumit jatkoivat toimintaansa alueen toimijoiden tarpeisiin sopivalla tavalla. Alueellinen yhteistyö kytkettiin valmiina oleviin verkostoihin tai perustettiin uusia erityisopetuksen kehittämisverkostoja.
Erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden näkyväksi tekeminen jatkuu	Hankkeen sisäisen ja ulkoisen viestinnän tehostamista varten rakennettiin viestintäsuunnitelma ja viestinnän vuosikello. Hankkeen tiedotus- ja viestintätoteutukset on esitelty luvussa 7.
Ammatillisen erityisopetuksen tutkimus- ja selvitysyhteistyö jatkuu	Tutkimus- ja kehittämyyhteistyö alueilla ja valtakunnallisesti jatkui. Hankkeessa vastattiin myös erityisopetuksen ajankohtaisiin kehittämistarpeisiin ja hankkeessa on tuotettu selvityksiä ja julkaisuja, jotka hyödyttävät niin ammattioppilaitosten henkilökuntaa, johtoa kuin viranomaisiakin. Tarkempi luettelo hankkeessa tehdyistä selvityksistä ja julkaisuista on luvussa 6.2.
Toimivan laatu-/toimintajärjestelmän rakentaminen ammatillisen erityisopetukseen	Hankkeen aikana määriteltiin ja pilotoitiin ammatilliseen erityisopetukseen soveltuvia tulos- ja vaikuttavuusmittareita. Laadunhallinnan kuvaaminen, seuranta ja arviointi aloitettiin tavoitteena asiantuntijapalvelutoiminnan kattava kuvaus laatukriteereineen.
Asiantuntijapalveluiden vaikuttavuuden arviointimallin kehittäminen ja käyttöönotto	Hankkeessa kehitettiin asiantuntijapalveluiden arviointimalli, jota pilotoitiin yhdessä osahankkeessa.

Määrällisesti valtaosa hanketyöstä ja rahoituksesta suunnattiin yksilöllisten opinto- ja työllistymispolkujen toteutumisen tukemiseen alueiden ammatillisissa oppilaitoksissa. Erityisopetuksen järjestämistä ja opintopolkujen toteuttamista tuettiin asiantuntijapalveluilla, joita suunniteltiin ja arvioitiin yksittäisten kehittämiskumppanien kanssa sekä yhdessä alueellisissa yhteistyöfoorumeissa. Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa on esitetty toteutuneiden erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden, niihin osallistuneiden henkilöiden, palveluita toteuttaneiden asiantuntijoiden sekä alueellisten kehittämiskumppanien määrät.

Taulukko 2. Hankkeessa toteutuneiden toimenpiteiden määrälliset tulokset

	Keskuspuiston ammattiopisto	Validia Ammattiopisto	Validia ja Keskuspuisto yhdessä	Ammattiopisto Luovi	Bovallius-ammattiopisto	Kiipulan ammattiopisto	Yhteensä
Asiantuntijapalvelut	132	103	7	157	91	104	594
Palveluihin osallistuneet	1 382	1 186	200	3 045	1305	1192	8 310
Asiantuntijat	54	38	(samoja 3)	47	36	29	204
Kehittämiskumppanit	10	24		16	20	19	89

YTY2-hankkeessa toteutettiin yhteensä 594 yksittäistä erityisopetuksen asiantuntijapalvelua. Palveluita toteutettiin pääasiassa koulutuksina, konsultaatioina sekä verkostotapaamisina. Palveluiden toteuttamismuotojen määrät on esitetty luvussa 5.1 (kuvio 2).

Erityisopetuksen asiantuntijapalveluihin ja kehittämisverkostoihin osallistui yhteensä 8 310 ammatillisen perus- ja aikuiskoulutuksen, työpajojen ja muiden sidosryhmien toimijaa. Osa osallistujista on laskettu useamman kerran, sillä tilastoissa ei ole eroteltu esimerkiksi yhden koulutuskokonaisuuden eri tilaisuuksiin osallistuneita samoja henkilöitä.

Asiantuntijapalveluiden toteuttajina toimi 204 ammatillisten AMEO-oppilaitosten työntekijää. Alueellisten kehittämiskumppaneiden lukumäärä oli 89 organisaatiota. Kehittämiskumppaneiksi laskettiin oppilaitokset, työpajat ja muut toimijat, jotka osallistuivat hankkeen kehittämistoimintaan sekä asiantuntijapalveluiden suunnittelemiseen ja arviointiin.

4 Kehittämiskumppanuudella kohti yksilöllisten opintopolkujen toteutumista

Tässä luvussa kuvataan hankkeen keskeistä työtapaa kehittämiskumppanuutta, esitellään kehittämiskumppanuuden periaatteita ja toimintamalleja sekä arvioidaan toimintamallin toimivuutta ja tuloksellisuutta.

4.1 Kehittämiskumppanuuden periaatteet ja arvot

Kehittämiskumppanuus perustuu vapaaehtoisuuteen, keskinäiseen luottamukseen ja tasavertaisuuteen. Kumppanuus syntyy molemminpuolisesta yhteisiin tavoitteisiin sitoutumisesta, jota YTY-hankkeessa on vahvistettu yhteistyösopimuksin ja toteuttamissuunnitelmin. Luottamuksellinen kehittämiskumppanuus mahdollistaa

tiedon ja osaamisen jakamisen, sen edelleen kehittämisen sekä uuden oppimisen. Toimintatapa tuottaa siten lisäarvoa kaikille osapuolille. Parhaimmillaan kehittämiskumppanuus on kehittämistä ja kehittymistä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi, molemminpuolista tarvitsevuutta, jaettuja arvoja, arjen kontakteja sekä kokemusten kollegiaalista jakamista ja yhdessä kasvamista.

Kehittämiskumppanuuden arvot

- luottamus
- tasavertaisuus
- yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen
- tiedon ja osaamisen jakaminen
- uuden oppiminen ja yhdessä kehittyminen

4.2 Kehittämiskumppanuudet YTY-hankkeessa

Kehittämiskumppanuus valittiin toimintatavaksi jo YTY1-hankkeessa ja sen toteuttamista ja kehittämistä jatkettiin edelleen YTY2-hankkeessa. Toimintatavan valinta perustui keväällä 2011 ammatillisen koulutuksen järjestäjille ja muille yhteistyökumppaneille tehtyyn kyselyyn, jonka tuloksena ammatilliset erityisoppilaitokset nähtiin yleisten ammatillisten oppilaitosten tukijana, mentorina ja konsulttina sekä täydennyskoulutuspalvelujen tarjoajana.

Kehittämiskumppanuudella tarkoitetaan tarvelähtöistä ammatillisen erityisopetuksen palveluiden ja yhteistyön suunnittelua, toteuttamista ja arviointia. Kehittämiskohteet valitaan paitsi organisaatioiden ja alueiden tarpeista lähtien, myös valtakunnallisista erityisopetuksen kehittämisen tarpeista lähtien.

YTY1-hankkeessa tehtiin aluejako, jossa määriteltiin jokaiselle Suomen koulutuksen järjestäjälle ensisijainen yhteysoppilaitos AMEO-verkostosta. Tavoitteena on, että koulutuksen järjestäjillä on tiedossa lähin ammatillinen erityisoppilaitos, jonka kanssa yhteistyössä on mahdollisuus kehittää erityisopetuksen järjestämistä ja saada erityisopetuksen asiantuntijapalveluita. YTY2-hankkeessa aluejako on pääsääntöisesti ohjannut kehittämiskumppanuuksien muodostamista ja asiantuntijapalveluiden tarjontaa. Jako ei kuitenkaan ole rajoittanut yhteistyötä, vaan palveluita on voinut saada myös muilta AMEO-oppilaitoksilta ns. yhteistoiminta-alueilla, joilla yhteistyötä ja vastuita on jaettu AMEO-oppilaitosten kesken.

Oppilaitokset vastaavat oman alueensa ja yhteistoiminta-alueiden koulutuksen järjestäjien, työpajojen ja muiden sidosryhmien kontaktoimisesta, tiedottamisesta, alueellisesta yhteistyöstä, kehittämissumppanuuksien rakentamisesta ja ylläpitämisestä sekä erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden toteuttamisesta. Yhteistyötä YTY2-hankkeessa toteutettiin 89 kehittämiskumppanin kanssa.

4.3 Kehittämiskumppanuuksien toimintamallit ja prosessit

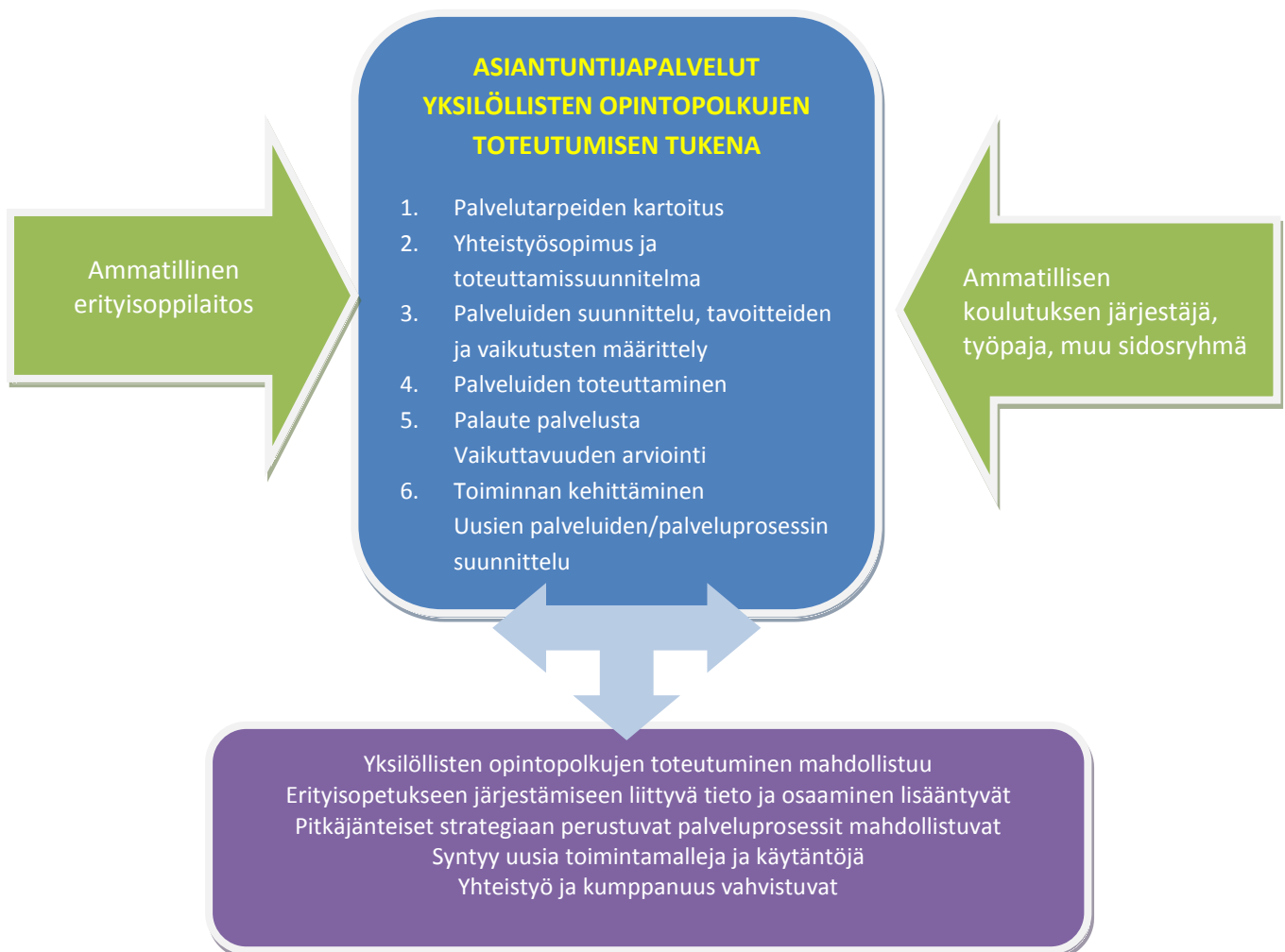
YTY-hankkeessa ammatillisen erityisopetuksen asiantuntijapalveluita suunniteltiin ja arvioitiin yhteistyössä alueellisten kehittämiskumppanien kanssa. Kehittämiskumppanuus käynnistyi

yhteydenotolla koulutuksen järjestäjään. Joissakin tapauksissa kontakti tuleviin kehittämiskumppaneihin syntyi seminaareissa, messuilla tai tapahtumissa, joissa YTY-hankkeen toimintaa esiteltiin.

Kehittämiskumppanuuden aluksi kartoitettiin koulutuksen järjestäjän kehittämis- ja palvelutarpeita. Mukaan keskusteluun pyrittiin saamaan organisaation johtoa ja erityisopetuksen vastuuhenkilöitä, jotka saattoivat edistää organisaation sitoutumista hankkeen toimintaan ja kehittämiskumppanuuteen. Kartoituksen pohjalta laadittiin yhteistyösopimus, jossa määriteltiin yhteistyön tavoitteet, toimintaperiaatteet ja pelisäännöt sekä toimijat ja resurssit. Yhteistyösopimuksen liitteeksi laadittiin toteutussuunnitelma, johon kirjattiin kehittämiskohteet ja toimenpiteet.

Alla olevassa kuviossa havainnollistetaan kehittämiskumppanuuden toimintaprosessia yleisellä tasolla. Alueellisissa toteutuksissa esiintyi jonkin verran variaatioita esimerkiksi prosessin työvaiheiden etenemisjärjestyksessä.

Kuvio 1. Kehittämiskumppanuus asiantuntijapalveluprosessissa

Yhteistyösopimuksen laatimisen jälkeen käynnistyi asiantuntijapalveluiden tarkempi suunnittelu ja toteuttaminen. Kehittämiskumppanuus tarkoitti useissa tapauksissa yhteistyötä myös alueen muiden koulutuksen järjestäjien, työpajojen ja sidosryhmien kanssa.

Kehittämiskumppanuuksien toteutumista arvioitiin kehittämiskumppaneille suunnatulla palautekyselyllä. Toimintaa ja työtapaa arvioitiin myös alueellisissa yhteistyöfoorumeissa ja AMEO-toimijoille suunnatulla kyselyllä. Tarkemmat tiedot kyselyjen yhteenvedoista löytyvät luvusta 4.5. Kehittämiskumppanuustoimintamallia kehitettiin ja kehitetään edelleen palautteiden suunnassa.

Kehittämiskumppanuuden tuloksena syntyi uutta osaamista ja asiantuntijuutta sekä toimintatapoja, malleja ja menetelmiä ammatillisen erityisopetuksen ja yksilöllisten opintopolkujen suunnittelun ja toteuttamisen tueksi. Kumppanuus edisti lisäksi ammatillista erityisopetusta koskevan ajankohtaisen tiedon välittämistä ja saamista sekä uusien ideoiden syntyä ja kumppanuuksien vahvistumista.

4.4 Ammatillista erityisopetusta kehittävät alueelliset verkostot ja yhteistyöfoorumit

Hankkeen tavoitteena oli luoda pysyviä alueellisia ammatillisen erityisopetuksen yhteistyörakenteita, toimintatapoja ja yhteistyöfoorumeita. Pidemmän tähtäimen tavoitteena on, että hankkeen myötä opiskelijoilla on yhdenvertaisempi mahdollisuus saada erityisen tuen ja ohjauksen palveluita riippumatta siitä, millä alueella he asuvat ja opiskelevat.

YTY1-hankkeessa käynnistetyt alueelliset yhteistyöfoorumit jatkoivat toimintaansa YTY2-hankkeessa. Joissakin osahankkeissa yhteistyö kytkettiin alueella valmiina oleviin verkostoihin tai perustettiin uusia erityisopetuksen kehittämisverkostoja aluefoorumeiden rinnalle. Esimerkiksi Validia Ammattiopistossa perustettiin alueella tarpeelliseksi koettu tuetun oppisopimuskoulutuksen kehittämisverkosto. Yhteistyöfoorumien ja verkostojen rakenne ja tapa toimia vaihtelivat; esimerkiksi tapaamistiheydessä, osallistujakokoonpanoissa ja tehtävissä oli eroja. Yhteistä niille kuitenkin oli se, että tunnistettiin yksilöllisten opintopolkujen toteutumisen esteitä ja ammatilliseen erityisopetukseen liittyviä osaamis- ja kehittämistarpeita sekä suunniteltiin niihin sopivia toimenpiteitä. Yhteistyöfoorumeissa ja verkostoissa jaettiin myös jo olemassa olevaa osaamista ja hyviä käytäntöjä sekä suunniteltiin ja tuotettiin toimintamalleja, materiaaleja, koulutuksia, levittämistilaisuuksia. Tärkeänä yhteistyöfoorumien tehtävänä pidettiin myös ajankohtaisista ammatillista erityisopetusta koskevista muutoksista ja kehittämiskohteista tiedottamista. Liitteessä 1 on kuvattu osahankkeiden aluefoorumeiden ja kehittämisverkostojen toimintamalleja ja tehtäviä.

YTY2-hankkeessa jatkettiin alueellista kehittämis- ja tutkimusyhteistyötä ammatillisten opettajakorkeakoulujen, yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten kanssa. Samoin tiivistettiin yhteistyötä ammatillisen erityisopetuksen rajatun erityistehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Yhteistyötä tehtiin Optiman, Aitoon koulutuskeskuksen ja Helsingin Diakoniaopiston (HDO) kanssa asiantuntijapalveluiden kehittämisessä ja toteuttamisessa.

4.5 Kehittämiskumppaneiden kokemuksia yhteistyöstä

Hankkeen alueellisille kehittämiskumppaneille toteutettiin keväällä 2014 sähköinen kysely, jossa kartoitettiin hankeyhteistyön toimivuutta, tuloksellisuutta ja kehittämiskohteita. Kyselyyn vastasi 33 henkilöä, joista 29 vastaajaa edusti ammatillista koulutusta, 3 työpajoja ja yksi vastaaja oli muun sidosryhmän toimija.

Kyselyyn vastanneiden mukaan hankkeessa toimivaa oli tiedon saaminen, matalan kynnyksen yhteistyö AMEO-oppilaitosten ja alueverkoston kanssa sekä erityisopetukseen liittyvien haasteiden, osaamisen ja hyvien käytäntöjen jakaminen. Yhteistyötä kuvattiin avoimeksi ja helpoksi.

Vastaajat kokivat oppilaitoksensa erityisopetuksen kehittämisen ja osaamisen vahvistuneen YTY-hankkeen myötä. Verkostossa työskentely ja kumppanuus koettiin voimaannuttavaksi ja uusia näkökulmia omaan työhön tuottavaksi. Kiitosta saivat myös asiantuntijapalveluiden maksuttomuus ja YTY-hanketoimijoilta saatu tuki.

Hankkeen tavoitteisiin pääsyn hidasteena vastaajat pitivät aika- ja resurssipulaa omassa organisaatiossa, organisaatiomuutoksen tuomia haasteita sekä ennakkoluuloja ja asenteita erityisopetuksen kehittämistä kohtaan. Kehittämiskohteiksi mainittiin henkilöstön ja johdon sitoutuminen hankkeen toimintaan.

Kyselyn vastausaktiivisuus jäi melko pieneksi ja vaihteli paljon alueittain. Asiaan saattoi vaikuttaa kyselyn toteuttamisen ajankohta, joka osui oppilaitoksissa kiireiseen loppukevääseen. Jatkossa kehittämiskumppaneilta kerättävän palautteen ajankohta ja toteutus tulee suunnitella tarkemmin.

Kyselyn lisäksi hankkeen toimintaa ja kehittämis-yhteistyötä arvioitiin alueellisissa verkostoissa. Kehittämiskumppanien näkökulmasta YTY-hankkeella on ollut iso merkitys alueen verkostoyhteistyön käynnistäjä ja erityisopetuksen kehittämisen vauhdittajana. Kumppanioppilaitosten kokemuksen mukaan esimerkiksi erivojen (erityisopetuksesta vastaavien) yhteistyö vahvistui ja heidän roolinsa oppilaitoksissa selkiytyi ja korostui YTY-hankkeen aikana. Kehittämisen ja asiantuntijapalveluiden ulottamista aikuiskoulutuksen tueksi pidettiin myös hyvänä.

5 Asiantuntijapalvelut yksilöllisten opinpolkujen toteuttamisen tukena

YTY2-hankkeen rahoituksella mahdollistettiin 594 asiantuntijapalvelun toimenpiteen toteuttaminen. Seuraavissa alaluvuissa kuvataan tarkemmin hankkeen painopisteiden mukaisia asiantuntijapalveluiden toteutuksia, palveluiden organisoimista ja asiantuntijana toimimista. Lopuksi tarkastellaan ammatillisen erityisopetuksen laatu- ja toimintajärjestelmän sekä asiantuntijapalveluiden tuloksellisuus- ja vaikuttavuusmittareiden kehittämisen tuloksia.

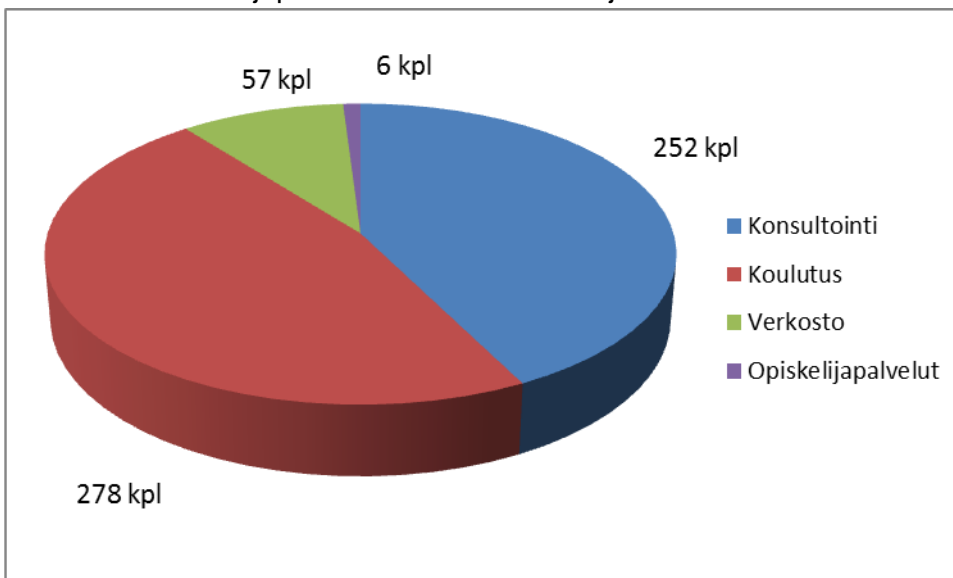
5.1 Asiantuntijapalveluiden toteutustavat ja sisällöt

Hankkeessa toteutettiin alueiden ja kehittämiskumppaneiden tarpeiden mukaisia asiantuntijapalveluita, joiden toteutustavat olivat seuraavat:

- **Koulutukset:** avoimet yhteiskoulutukset ja organisaatioille räätälöidyt koulutukset
- **Konsultoinnit:** yksilö- ja ryhmäkonsultoinnit, työnohjaus
- **Opiskelijoille suunnatut palvelut**
- **Verkostotapaamiset/vertaiskehittäminen**, jotka olivat osa asiantuntijapalveluprosessia

Alla olevassa kuviossa havainnollistetaan asiantuntijapalveluiden toteutustavat ja niiden määrät.

Kuvio 2. Asiantuntijapalveluiden toteutustavat ja määrät

YTY2-hankkeessa koulutukset olivat yleisin palveluiden toteuttamismuoto, mutta nähtävissä on, että konsultointien suosio kehittämiskumppaneiden palvelupyynnöissä on kasvussa. Opiskelijoille suunnattujen palveluiden toteuttaminen jäi tarkoituksella vähäiseksi – opiskelijat ovat hankkeen välillinen kohderyhmä, joka hyötyy hankkeen kehittämistoimista opetus- ja ohjaushenkilöstön ja palveluverkoston osaamisen kehittymisen myötä.

Asiantuntijapalveluiden sisällöissä painottuivat kaikissa osahankkeissa seuraavat YTY2-hankkeen tavoitteiden mukaiset teemat:

- yksilöllisen opintopolun sekä siirtymä- ja nivelvaiheiden suunnittelu ja tukeminen
- työvaltainen oppiminen, työpajayhteistyö ja työpajaympäristöissä hankitun osaamisen tunnistaminen (opinnollistaminen)
- työssäoppimisen ja työllistymisen tukeminen
- aikuisten erityinen tuki ja ohjaus

Lisäksi toteutettiin seuraaviin teemoihin liittyviä asiantuntijapalveluita kehittämiskumppanien pyynnöstä:

- ammatillisen erityisopetuksen järjestäminen
- erityiset tuen tarpeet ja oppimisen tukeminen
- menetelmiä erityistä tukea tarvitsevan opetukseen ja ohjaukseen
- opiskelijan arviointi ammatillisessa erityisopetuksessa

Erityisopetuksen aihepiirien ja osaamistarpeiden jäsenitys yllä lueteltuihin teemoihin oli yksi hankkeen tuotos. Jäsennyttä hyödynnetään mm. erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden esittelyissä ja markkinoinnissa.

YTY2-hankkeessa koottiin myös työryhmä, joka vastasi *Aikuisten erityinen tuki ja ohjaus* -koulutuskokonaisuuden sisältöjen ja teemojen rakentamisesta. Liitteessä 1 on esitelty oppilaitoskohtaiset asiantuntijapalveluiden toteutukset.

5.2 Asiantuntijana toimiminen

YTY-hankkeen yhtenä tavoitteena oli ammatillisten erityisoppilaitosten henkilöstön asiantuntijana toimimisen kehittäminen. Asiantuntijoina toimi yhteensä 204 AMEOn työntekijää, jotka olivat ammatillisia ja laaja-alaisia erityisopettajia, opiskelijahuollon työntekijöitä sekä muita ammatillisen erityisopetuksen asiantuntijoita.

YTY-hankkeessa on kehitetty ja toteutettu asiantuntijoiden perehdytyksiä ja tuotettu perehdytysmateriaalia. Varsinaista asiantuntijakoulutusta ei YTY-hankerahoituksella ole voitu toteuttaa, siksi asiantuntijoiden kasvua ja kehittymistä on tuettu oppilaitosten omin toimin sekä muiden hankkeiden, esimerkiksi Osaava 4 -hankkeen rahoituksella. AMEO-verkoston toteuttamassa Osaava 4 -hankkeessa on toteutettu Asiantuntijan kehitysohjelma, joka on mahdollistanut asiantuntijoiden tukemisen, kasvun ja kehittymisen.

ASiantuntijuuden kolme näkökulmaa

- **Minä asiantuntijana** – yksilön näkökulma
- **Asiantuntija kehittämiskumppanina** – asiakkaan/kehittämiskumppanin näkökulma
- **Asiantuntija työyhteisössä** – palveluita tuottavan organisaation näkökulma

(Osaava 4 -hanke: Asiantuntijan kehitysohjelma)

Keväällä 2014 toteutettiin sähköinen kysely

YTY-hankkeessa asiantuntijana toimineille työntekijöille. Kyselyyn vastasi 89 henkilöä. Vastaajista valtaosa eli 50 henkilöä toimi opettajina ja loput opiskelijahuollon tehtävissä, opetuksen ohjaajina tai oppilaitoksen kehittämis- tai johtotehtävissä.

Vastaajien mukaan parhaiten asiantuntijana toimimisessa toteutuivat

- oma valmistautuminen asiantuntijatehtäviin
- yhteistyö ja suunnittelu oppilaitoksen asiantuntijapalveluiden henkilöstön kanssa
- suunnittelu tilaajatahon kanssa

Asiantuntijan toimimisen hyvinä puolina mainittiin

- toisten auttaminen
- oman osaamisen jakaminen
- uuden oppiminen ja oman ammattitaidon lisääntyminen
- vaihtelu omiin työtehtäviin ja näköalojen saaminen toisenlaisiin toimintaympäristöihin

Asiantuntijan työn onnistumisen kannalta tärkeänä pidettiin

- kokeneemalta kollegalta saatua tukea, yhteistyötä toisen asiantuntijan kanssa, esim. työparimalli, mentorointi
- selkeää työnjakoa ja suunnitelmallisuutta
- palautteen saamista, rohkaisua ja kannustusta
- ohjeistusta, perehdytystä ja koulutusta koulutus

Toiminnassa tulisi kehittää

- asiantuntijapalveluiden resurssointia ja palkkausta
- organisointia ja sijaisjärjestelyjä
- asiantuntijan tehtävien lisäämistä opettajan tehtävänkuvaan osaksi oppilaitosten perustehtävää
- oppilaitosten johdon tukea ja sitoutumista toimintaan

5.3 Asiantuntijapalveluprosessi organisaation näkökulmasta

YTY2-hankkessa on jatkettu erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden organisoinnin ja toimintamallin kehittämistä sekä AMEO-verkostossa että oppilaitoksissa. Hankkeessa tehtyjen itsearviointien perusteella erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden laadukas toteuttaminen, koko Suomen kattava palvelutarjonta, erityisopetuksen asiantuntijuuden johtaminen sekä kehittämiskumppanuksien ylläpitäminen edellyttävät toiminnalle myös organisaatiota, koordinoivaa henkilöstöä ja tukipalveluita (esimerkiksi viestintä ja markkinointi).

Erityisoppilaitosten näkökulmasta valmius vastata kehittämiskumppaneiden palvelutarpeisiin vaihtelee. Siihen vaikuttavat esimerkiksi henkilöstön määrä ja kiinnostus asiantuntijatehtäviä kohtaan, käynnissä olevat organisaatiomuutokset sekä oppilaitoksen panostaminen asiantuntijapalveluihin. Asiantuntijapalveluiden tuottamisessa tullee olemaan oppilaitoskohtaisia variaatioita ja painotuseroja johtuen edellä mainittujen tekijöiden lisäksi myös toimintaympäristöjen ja niistä nousevien tarpeiden erilaisuudesta.

Erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden kehittämisen ja laadunhallinnan mahdollistamiseksi olisi kuitenkin tärkeää, että asiantuntijapalvelut osana ammatillisten erityisoppilaitosten toimintaa määritellään yhteisesti, ja että toiminnalle olisi yhteiset tavoitteet ja strategia niiden saavuttamiseksi.

Asiantuntijoille suunnatun kyselyn vastausten mukaan asiantuntijana toimiminen on lisännyt henkilön omaa osaamista sekä tuonut vaihtelua ja uusia näkökulmia omaan työhön. Asiantuntijapalvelutoiminta tukee siten myös osaamisen kehittymistä AMEO-oppilaitoksissa, mikä olisi hyvä huomioida osaamisen johtamisessa. Verkostossa osaamisen jakaminen sekä alueellisessa YTY-toiminnassa erityisopetuksen kehittämistarpeiden ja osaamisen tunnistaminen sekä tiedon, materiaalien ja osaamisen jakaminen ovat osaltaan lisänneet oppilaitosten asiantuntijuutta ja tukeneet asiantuntijana kehittymistä. Asiantuntijoiden palautteissa korostuivat myös vertaistuen merkitys ja kollegoilta oppiminen.

Oppilaitoksissa tarve asiantuntijapalveluiden organisoimiselle ja yhteensovittamiselle muun opetustoiminnan kanssa näyttäytyi ajoittain haasteina, erityisesti henkilöstön yhteiskäyttöä koskien. Osaavien työntekijöiden saaminen asiantuntijatehtäviin ei aina onnistunut, sillä jo yksistään oma työ erityisopettajana tai opiskelijahuollon työntekijänä koettiin vaativaksi. Oman opetusryhmän ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tarve oppimisympäristön vakautteen mainittiin vastauksissa. Myöskään opettajien tuntipalkkajärjestelmä ei tue asiantuntijapalveluiden toimintaa. Tosin joissakin AMEO-oppilaitoksissa olivat asiantuntijatehtävät liitetty osaksi vuosityösuunnitelmaa. Osassa oppilaitoksista käytössä oleva vuosityöaikajärjestelmä on mahdollistanut resurssin varaamisen asiantuntijatyöhön.

Liitteessä 1. *Koulutuksen järjestäjäkohtainen toiminta ja tulokset* on esitelty oppilaitosten asiantuntijapalvelutoiminnan organisointia ja palveluprosessin kehittämistä osahankkeissa. Asiantuntijapalveluprosessia oli kehitetty mm. asiantuntijoiden perehdyttämisen, tukipalveluiden organisoinnin ja asiantuntijuuden kehittämisen ja johtamisen näkökulmista.

Keskeinen kysymys asiantuntijapalvelutoiminnan jatkoa ajatellen on rahoitus toiminnan ylläpitämiseen ja palveluiden tuottamiseen. Asiantuntijapalveluiden toteuttaminen perustuu tällä hetkellä pääsääntöisesti erilasiin hankerahoituksiin. Tämä tekee toiminnasta herkästi lyhytnäköistä ja epävarmaa sekä asettaa rajoitteita pitkäaikaisten kehittämiskumppanuuksien ja toimintamallien rakentamiselle. Myös henkilöstön sitouttaminen, ennakoiva vuositaso suunnittelu ja pysyvän asiantuntijapalveluorganisaatorakenteen luominen oppilaitoksiin näyttää riskialttiina. Nykyisessä niukkevassa ammatillisen koulutuksen rahoitustilanteessa maksavia asiakkaita ei välttämättä asiantuntijapalveluille löydy, jolloin toiminnan rahoitus on ratkaistava muulla tavoin.

5.4 Ammatillisen erityisopetuksen laatumittarit ja laatu järjestelmä

YTY2-hankkeen tavoitteena oli toimivan laatu-/toimintajärjestelmän rakentaminen ammatillisen erityisopetukseen. Hankkeen aikana on määritetty ja pilotoitu ammatilliseen erityisopetukseen soveltuvia tulos- ja vaikuttavuusmittareita. Määrittäminen on sisältänyt mittareista sopimisen, mittariselosteiden laatimisen sekä mittareiden esittelyä toimijoille. Yhteistyöoppilaitoksina kehittämistyössä ja pilotoimisessa ovat toimineet Helsingin Diakoniaopisto (HDO), Kainuun ammattiopisto (KAO), Oulun seudun ammattiopisto (OSAO), Savon ammattioppilaitos (SAKKY) Amisto, Seurakuntaopisto sekä Keuda. Lisäksi mittareita on esitelty mm. ammatillisen koulutuksen laatuverkoston tapaamisissa.

Mittareista tuotettiin YTY2-hankkeessa julkaisu **Mittarit opiskelijoiden elämänlaadusta ja sijoittumisesta - käsikirja mittareiden käyttöön**. Julkaisun toimitti Ammattiopisto Luovin Marjut Huttunen ja AMEO-verkoston laatutyöryhmä osallistui julkaisun sisällön tuottamiseen.

Seuraavaan taulukkoon on koottu YTY2-hankkeen aikana kehitetyt ammatillisen erityisopetuksen tulos- ja vaikuttavuusmittarit ja mittausvälineet: Alempana luettelossa esitellään mittareita tarkemmin.

Taulukko 3. Ammatillisen erityisopetuksen tulos- ja vaikuttavuusmittarit sekä mittausvälineet

Mittari	Mittausväline
Opiskelijoiden elämänlaadun muuttuminen	QOLIS-kysely
Opintojen kesto	Opiskelijahallinto-ohjelma
Opintojen läpäisy	Opiskelijahallinto-ohjelma
Oppilaitoksesta eroaminen	Opiskelijahallinto-ohjelma
Opiskelijoiden sijoittuminen koulutuksen jälkeen	Puhelinhaastattelu/kysely

Qolis-elämänlaatumittari. Opiskelijoiden oppimista ja elämänlaatua mittaavan QOLIS-elämänlaatumittarin kehittäminen ja käyttöönotto jatkui YTY2-hankkeessa. QOLIS: Quality of Life Impact of Services / QOLIS elämänlaatukysely ja -mittari on alun perin kehitetty Portugalissa ja kehittämistyötä on jatkettu Ammattiopisto Luovissa, Ameo-verkostossa ja YTY-hankkeessa Suomeen toimintaympäristöön sopivaksi muokkaamiseksi. Mittaria on pilotoitu ja otettu käyttöön kaikissa ammatillisissa erityisoppilaitoksissa. Mittarista tiedotettiin ja sitä esiteltiin useissa tilaisuuksissa. YTY2-hankkeen yhteistyökumppaneista Qolis-mittarista olivat kiinnostuneet Seurakuntaopisto ja muutamaa työpaja

Opiskelijoiden sijoittuminen koulutukseen päätyttyä. Tieto opiskelijoiden sijoittumisesta koulutuksen päätyttyä kerätään puhelinhaastatteluna ja tiedot kirjataan sähköiseen kyselyyn. Tieto kerätään puhelimitse, jotta saadaan mahdollisimman oikea tieto kunkin opiskelijan tilanteesta ja etenkin sijoittumisesta työelämään työllistymisen eri vaihtoehdot huomioiden. Sijoittumiskyselyn tulokset esitetään koulutuksittain eroteltuna: erikseen valmentava I, valmentava II ja tutkintokoulutuksen tulokset. Näin tuloksia voidaan arvioida suhteessa eri koulutuksille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen, esimerkiksi valmentava I -koulutuksessa tavoitteena on tutkintokoulutus ja tutkintokoulutuksessa työllistyminen avoimille työmarkkinoille.

Opintojen kestoa, läpäisyä, keskeyttämistä ja koulutuksesta eroamista koskevien mittareiden kehittäminen on jatkunut. Tieto kerätään ammatillisen peruskoulutuksen valmentava I ja II -koulutuksista sekä tutkintotavoitteisista koulutuksista.

Ammatillisen erityisopetuksen mittareiden portaali, AEO-portaali (AMKE). AMEO-mittariportaali mahdollistaa koulutuksen järjestäjien vaikuttavuustiedon keruun portaaliin ja tiedon tuottamisen portaalista. Omien tietojen lisäksi portaalista saa muiden koulutuksen järjestäjien tietoja, joita koulutuksen järjestäjät voivat hyödyntää erilaisten vertailutietojen tuottamisessa ja

oman toiminnan kehittämisessä. Vertailutiedot mahdollistavat monipuolisen benchmarking-toiminnan ja tiedon hyödyntämisen ammatillisen erityisopetuksen laaja-alaisessa kehittämisessä.

Erityisopetuksen mittareiden kehittämisen lisäksi YTY2-hankkeessa kehitettiin ja toteutettiin vertaisarviointia yhdeksi ulkoisen arvioinnin toteuttamismuodoksi. Kehitetystä toimintamallista vertaisarvioinnin suunnittelee ja toteuttaa toisen oppilaitoksen toimijoista muodostuva vertaisarviointiryhmä yhteistyössä arvioitavan organisaation kanssa.

AMEO-oppilaitokset pilotoivat vertaisarviointia verkostossaan lukuvuonna 2013–2014. Arviointialueena olivat yksilölliset opinto- ja jatkokoulut ammatillisessa erityisopetuksessa. Arviointi oli kriteeriperustaista.

Vertaisarvioinnilla voidaan osaltaan tukea ammatillisen erityisopetuksen laadunhallintaa ja laadun jatkuvaa parantamista. Se voidaan toteuttaa yksittäisenä vertaisarviointina, kahdenkeskisenä vertaisarviointina tai verkoston vertaisarviointina. Jatkossa vertaisarviointia tarjotaan ja toteutetaan osana erityisopetuksen asiantuntijapalveluita.

5.5 Asiantuntijapalveluiden vaikuttavuuden arviointi

Hankkeen yhtenä tavoitteena oli kehittää asiantuntijapalveluiden vaikuttavuuden arviointimalli, jonka avulla voidaan tuottaa tietoa asiantuntijapalveluiden tuloksellisuudesta, välittömistä vaikutuksista (toimintatapojen muutos) ja vaikuttavuudesta: miten muutos näkyy asiakasorganisaation/kumppanin ammatillisen erityisopetuksen toimintakulttuurissa ja tukea tarvitsevien opiskelijoiden yksilöllisten opintopolkujen toteutumisessa. Arviointi tuotti tietoa asiantuntijapalveluprosessin edelleen kehittämiseen kaikille AMEO-verkoston toimijoille.

Ammatillisen erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden vaikuttavuuden arvioinnin tavoitteet olivat

- onnistuminen kehittämiskumppaneiden näkemyksenä (palautekyselyt/mittarit ja itsearviointit)
- tuotetun palvelun vaikutukset kehittämiskumppanille ja myös palvelun toteuttajalle (palautekeskustelut ja itsearviointit)
- palveluprosessin onnistuminen, sen suunnittelu-, toteutus-, seuranta- ja arviointivaiheissa (palautekyselyt/mittarit ja itsearviointit)
- palveluiden määrä ja kattavuus, esimerkiksi koulutuksen järjestäjätasolla ja alueellisesti (mittarit)

Asiantuntijapalveluiden vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden mittaamista toteutettiin määrällisillä mittareilla ja osallistuja-/kehittämiskumppanipalauttein. Näistä saatu tieto vaikuttavuudesta koettiin kapea-alaisena. Asiantuntijapalveluiden vaikuttavuuteen ovat yhteydessä monet sekä asiantuntijapalveluun että kehittämiskumppanin sen hetkiseen tilanteeseen liittyvät tekijät. Välittömät vaikutukset saadaan esille helpommin, mutta pitkäaikainen vaikuttavuus on nähtävissä mahdollisesti vasta vuosien kuluttua. On myös huomioitava, että esimerkiksi toiminta ja prosessit voivat olla laadukkaita, mutta niiden vaikutukset saattavat silti jäädä vaatimattomaksi.

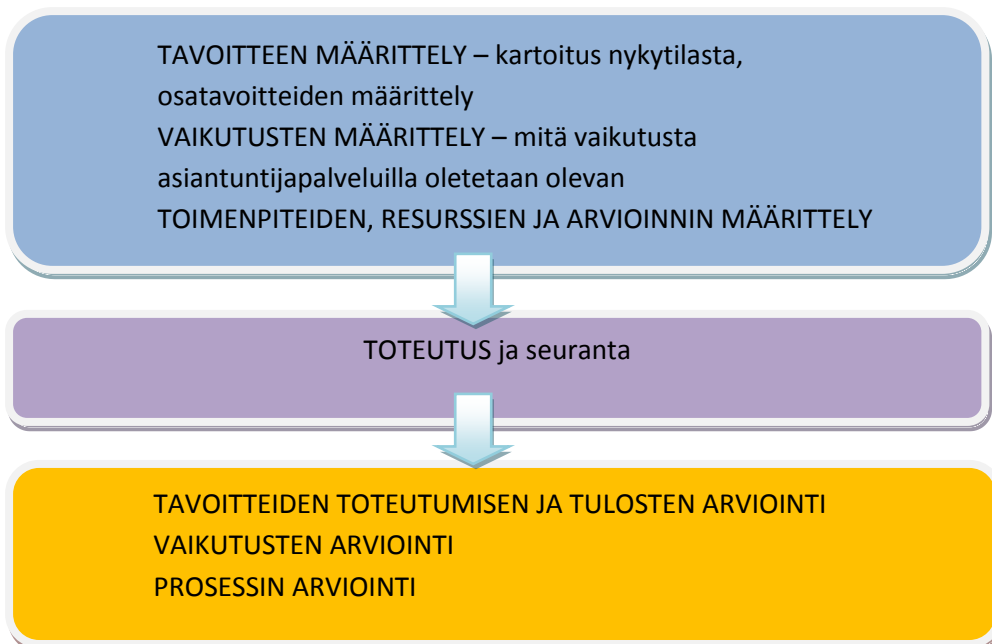
Asiantuntijapalveluiden määrä ja alueellinen kattavuus. Asiantuntijapalveluiden määrä ja kattavuus koottiin koulutuksen järjestäjätasolla ja alueellisesti yhteisellä seurantapohjalla, johon osahankkeet keräsivät tiedot toteutettujen asiantuntijapalveluiden määrästä, kestosta, toteutustavasta, osallistujamäärästä sekä kehittämiskumppaneista. Määrälliset toteumat löytyvät luvusta 3 (taulukko 2) ja kehittämiskumppaneiden palauteyhteenvedon liitteestä 2. Tietoa osatoteuttajien asiantuntijapalvelukohtaisista palautteista löytyy liitteestä 1. Lisäksi koottiin tiedot kehittämiskumppaneiden kanssa tehtyjen yhteistyösopimusten määrästä ja toiminnan alueellisesta kattavuudesta.

Palautekysely asiantuntijapalveluun osallistuneilta. Jokaiseen asiantuntijapalveluun tai -prosessiin liitettiin yhtenäinen palautekysely osallistuneille sekä yhteenvedona tyytyväisyys palvelun laatuun. YTY3 -hankkeessa kyselylomakkeita edelleen yhtenäistetään.

Palautekysely kehittämiskumppaneille. Asiantuntijapalveluiden toteutuksesta ja onnistumisesta koottiin tieto sähköisellä palautekyselyllä. Palautekyselyjen tuloksia käsitellään luvussa 4.5.

Vaikuttavuuden arviointi – osa kehittämiskumppanuusprosessia. Asiantuntijapalveluiden ja kehittämiskumppanuuden vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta organisaatiokohtaisesti arvioitiin kehittämiskumppanuusprosessin osana. Yhteistyösuunnitelmissa kumppaneiden kanssa määriteltiin oletettavat välittömät vaikutukset ja niiden mittaaminen. Näiden toteutuminen arvioidaan prosessin päättyessä. Dokumentaatiovälineenä toimi yhdessä laadittu toteutussuunnitelma. Seuraavassa toimintamalli on esitelty kuviona.

Kuvio 3. Asiantuntijapalveluiden vaikuttavuuden arvioinnin prosessi

Toteutussuunnitelma ja toimenpiteet suunnitellaan kehittämiskumppanin kanssa. Suunnitteluvaiheeseen, jossa sovitaan oletettavat vaikutukset konkreettisesti, osallistuvat niin

oppilaitoksen johdon edustaja kuin erityisopetuksen koordinoinnin edustajat. Toimenpiteet pyritään aina liittämään organisaation ja sen henkilöstön osaamisen kehittämisen painopisteisiin. Vaikutustavoitteet voivat olla esimerkiksi henkilöstön osaamisen kehittyminen, opiskelijan yksilöllinen tuki (esim. pedagogiset ratkaisut, tuki työyhteisöjen kehittämiseen, verkostojen ja vertaisuuden hyödyntäminen oman työn tukena, toimintaan ja työtapojen muutoksiin sekä rakenteisiin vaikuttaminen). Tässä vaiheessa keskustellaan myös siitä, miten vaikuttavuustavoite on todennettavissa.

Prosessin edetessä seurataan tavoitteen toteutumista. Kun sovitut asiantuntijapalvelut ja kehittämissyhteistyö on päättynyt, käydään palautekeskustelu vaikuttavuustavoitteen toteutumisesta yhteistyöneuvottelussa. Tuolloin käytössä ovat dokumentit toteutuneista toimenpiteistä, osallistujapalautteet ja muut sovitut dokumentit. Keskusteluissa arvioidaan lyhyen ja pitkän aikavälin vaikuttavuutta suhteessa alkutilanteeseen. Saatua tietoa hyödynnetään jatkosuunnittelussa ja asiantuntijapalveluiden kehittämisessä.

Palaute- ja arviointikokoukseen on tehty yhtenäinen keskustelupohja teemoineen. Palautekeskustelun lopuksi tehdään yhteenveto vaikutusten arvioinnista. Validia Ammattiopisto pilotoi kahden koulutuksen järjestäjän kanssa vaikuttavuuden arviointi- ja palautekeskustelun toimintamallia. Malli on kuvattu raportin liitteessä 4.

Palautekeskustelumallia kehitetään jatkohankkeessa toimivaksi kokonaisuudeksi sekä levitetään muiden oppilaitosten yhteistyökumppaneiden saataville. Myös asiantuntijapalveluprosessin laadun arvioinnin kehittäminen jatkuu YTY3-hankkeessa.

Itsearviointit. Hankkeen toteutumista ja asiantuntijapalveluiden välittömiä vaikutuksia ja vaikuttavuutta arvioitiin alueellisissa projektiryhmissä yhteisen kysely-/keskustelupohjan avulla. Alueelliset projektiryhmät oli koottu oppilaitoksen YTY-vastuuhenkilöstä, johdon ja asiantuntijapalveluiden ja toimijatason edustajista – yhteen alueelliseen projektiryhmään kuului alueellisten yhteistyökumppaneiden edustajia. Keskustelu pohjautui koottuihin tietoihin toteutuneista asiantuntijapalveluista ja osallistujapalautteista sekä yhteistyökumppaneiden toteutussuunnitelmien palauteyhteenvedoista sekä kyselyn tuloksista. Keskustelussa hyödynnettiin myös asiantuntijakyselyn tuloksia.

YTY3-jatkohankkeessa tavoitteena on vakiinnuttaa vaikuttavuuden arviointi osaksi yhteistyö- ja kehittämisprosessia ja luoda siitä helppokäyttöinen työväline.

6 Ammatillisen erityisopetuksen tutkimus- ja kehittämissyhteistyö

YTY1-hankkeessa aloitettu ammatillisen erityisopetuksen kehittämis-, tutkimus- ja selvitysyhteistyön kehittäminen jatkui valtakunnallisesti ja alueellisesti. Yhteistyötä tehtiin ammatillisten opettajakorkeakoulujen, yliopistojen ja muiden tutkimustahojen kanssa.

Kehittämis- ja tutkimusyhteistyön tavoitteena oli toimijoiden yhteen kokoaminen ja tunnetuksi tekeminen, tiedon jakaminen ammatillista erityisopetusta koskevista tutkimuksista ja

kehittämishankkeista, tutkimusteemojen ja aineistojen tarjoaminen sekä oman tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen. Tärkeäksi koettiin tutkimustiedon hyödyntäminen sekä ammatillisen erityisopetuksen arjessa että asiantuntijapalveluita toteutuksessa. Yhteistyömallin kautta myös tunnistettiin valtakunnallisia ajankohtaisia kehittämis- ja selvitysteemoja, joista osaa lähdettiin viemään eteenpäin. Lisäksi käynnistettiin opinnäytetöitä, mm. erityisopettajakoulutuksessa toimivien kehittämissankkeiden kytkeminen eri organisaatioiden toiminnan kehittämiseen. Seuraavissa alaluvuissa on esitelty yhteistyön toteutumismalleja ja tuloksia.

6.1 Yhteistyö ammatillisten opettajakorkeakoulujen ja muiden tahojen kanssa

YTY2-hankkeessa yhteistyötä on tehty ammatillisten opettajakorkeakoulujen, yliopistojen (erityispedagogiikka, ammattikasvatus), ammattikorkeakoulujen ja muiden tutkimus- ja kehittämistahojen kanssa, joita ovat Kuntoutussäätiö, KELA, Niilo Mäki -instituutti, Työtehoseura, Työterveyslaitos, Kehitysvammaliitto, Orton ja Invalidiliitto.

Aiemmin toteutuneen yhteistyön kokemusten pohjalta YTY2-hankkeessa tehtiin valtakunnallisen tutkimus- ja kehittämissyhteistyön määrittely, joka on kuvattu alla olevassa kuviossa. Toimintamalli sisältää yhteistyön tavoitteet, tehtävät ja saadut hyödyt.

Kuvio 4. Asiantuntijapalveluiden kehittäminen tutkimusperusteisesti

YHTEISTYÖ TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINNASSA – AMEO/ASiantuntijapalvelut ROOLI

Mahdollistaa tiedonvaihdon, auttaa osaajien ja yhteisten teemojen löytämisessä
Tutkimustiedon hyödyntäminen arjessa sekä tiedon levittäminen arjen toimijoille

Tiedottaminen eri tahojen tutkimuksista ja kehittämissankkeista

- Ameo.fi: kehittämissankkeet, julkaisut
- Tutkimusblogi
- Luentosarjat
- Esittely koulutusten ja konsultaatioiden yhteydessä

Asiantuntijapalvelut toteuttaminen, tutkimusperusteisesti

- Asiantuntijapalveluiden toteuttamisessa

Tutkimusteemojen ja aineistojen tarjoaminen

- Tutkimusteemojen tarjoaminen
- Yhteistyö tutkimustoiminnassa
- Hankkeisiin kytkeminen

Oma tutkimus- ja kehittämistoiminta

- Selvitykset, kehittämissankkeet, julkaisut
- Henkilöstön opinnäytteet, väitöskirjat, kehittämissankkeet
- Tutkimustoiminta yhteistyössä muiden tahojen kanssa
- Tilaustutkimukset ja selvitykset

Tahojen kokoaminen yhteen, verkostoituminen

- Osaamisen jakaminen, verkostoituminen

Tutkimukseen perustuvaa tietoa jaettiin asiantuntijapalveluja toteutettaessa ja verkkoluentosarjoja Keskuspuiston ammattiopiston ja Validia Ammattiopiston toteuttamassa verkkoluentosarjassa **Ammatillinen erityisopetus areenalla**. Lukuvuoden 2013–2014 aikana järjestettiin yhteensä viisi luentoa ja niiden teemoina olivat mm. aikuisten oppimisvaikeudet ja niiden kuntoutus, vertaisarviointi ja tutkimus laaja-alaisen erityisopettajan työstä ammatillisessa koulutuksessa. Luennot ovat katsottavissa ja ladattavissa nettisivuilta noin vuoden ajan. Luentosarjan toteuttamista jatketaan myös YTY2-hankkeessa.

Ammattiopisto Luovissa jatkettiin valtakunnallisen **Erkkaa verkossa** -verkkoluentosarjan toteuttamista. Lukuvuonna 2013–2014 järjestettiin 9 luentoa, joita vastaanotettiin noin 90 eri etäpisteessä peruskouluilla, lukioilla, ammatillisissa oppilaitoksissa sekä vapaan sivistystyön organisaatioissa ympäri Suomen. Myös Suomen ulkomaankouluja tuli mukaan vastaanottamaan luentoja. Luentojen teemat käsittelivät osallisuutta, inklusiota ja syrjäytymisen ehkäisyä. Kehittämiskumppanipalautteen mukaan verkkoluennot koettiin mielenkiintoisiksi myös uudenlaisen toteutustavan vuoksi

Hankkeessa perustettiin **Tutkimusblogi-sivusto**, johon kootaan ammatilliseen erityisopetukseen liittyviä tutkimuksia, artikkeleita ja kirjallisuutta. Tutkimusblogi julkaistiin syksyllä 2014.

Ammatillisen erityisopetuksen perusteluokittelun kehittämistyö. YTY2-hankkeen yhdeksi tavoitealueeksi oli kirjattu erityisopetuksen perustetyön valmistelun käynnistäminen. Tavoitteena oli koota tietoa Opetushallitukseen ja Opetus- ja kulttuuriministeriöön säädösten valmistelutyön pohjaksi. Työskentely aloitettiin avoimena ideariihenä marraskuussa 2013, jossa koottiin ammatillisen erityisopetuksen määrittelyyn liittyviä näkökulmia mahdollisen lainsäädännön uudistusten ja erityisopetuksen perusteluokittelun pohjaksi. Työskentely jatkui työryhmätyöskentelynä, joka kokoontui neljä kertaa. Kirjoittamis- ja valmistelutyötä teki pienempi työryhmä. Työskentelyn aikataulu tiivistyi lakisäädösten valmisteluajataulujen vuoksi. Määritelmäehdotus: Erytynen tuki ja erityisopetus ammatillisessa koulutuksessa 31.3.2014 perusteluineen lähetettiin Opetus- ja kulttuuriministeriöön. Ehdotuksen valmisteluun osallistuivat ammatillisten opettajakorkeakoulujen erityisopettajakoulutusten asiantuntijat, ammatillisten oppilaitosten ja erityisoppilaitosten asiantuntijat, tutkimustahojen ja yliopistojen edustajat.

6.2 Selvitykset ja julkaisut

Tutkimus- ja kehittämissyhteistyön tuloksena YTY2-hankkeessa tuotettiin seuraavat julkaisut ja selvitykset:

Hankkeen seuranta-aikana julkaistiin YTY1-hankkeessa käynnistynyt ”**Eryiset opintopolut. Tarinoita erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden yksilöllisten opintopolkujen toteutuksesta ja tukimuodoista**”. Julkaisu sisältää 13 tarinaa, joissa kuvataan yksilöllisten opintopolkujen toteutustapoja erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan näkökulmasta ja tehdään näkyväksi eri opintopolun vaiheisiin liittyviä palveluita ja opiskelijalle tarjottuja tuen muotoja. Mukana on myös lyhyt sanasto ja liitteessä on esimerkkejä opetuksen tukimuodoista.

Mittarit opiskelijoiden elämänlaadusta ja sijoittumisesta – käsikirja julkaistiin marraskuussa 2013. Erityisopetuksen laadun takaamiseksi ja mittaamiseksi kehitettiin Quality of Life (QLIS) mittaristoa sekä kyselyä opiskelijoiden sijoittumista koulutuksen päätyttyä. Näistä laatumittareista tehtiin Yksilöllisten opinto- ja työllistymispolkujen laatukriteerit

Mukautettujen opintojen tavoitteista, arvioinnista ja opetuksesta kirjoitettiin virikeaineisto oppilaitoksille, joka julkaistiin elokuussa 2014. Julkaisusta on tehty ladattava pdf-tiedosto ameo.fi -nettisivustolle.

Hyviä käytäntöjä tuettuun oppisopimukseen -julkaisussa on koottuna tukea tarvitsevan oppisopimusopiskelijan opinpolkuun liittyviä tukimuotoja ja -menetelmiä. Julkaisusta on tehty ladattava pdf-tiedosto ameo.fi-nettisivustolle.

Erityisopetuksen tuki pääkaupunkiseudulla 2013–2014 esitteestä tehtiin helposti päivitettävä ja muunneltava versio. Ammatillinen koulutuksen lakiuudistus on parhaillaan käynnissä ja se muuttanee erityisopetuksen määritelmiä, käytäntöjä ja tukia.

Tutkimusblogi -internetsivustoon on koottu ammatilliseen erityisopetukseen liittyviä tutkimuksia, artikkeleita ja kirjallisuutta.

Erityisopetuksen perusteen määrittelytyö. Esitys luovutettiin maaliskuussa 2014 Opetus- ja kulttuuriministeriöön. Ks. enemmän luvussa 6.1 sekä liitteessä 6.

Alueelliset luentosarjat. Luentosarjojen kohderyhmänä ovat kasvatus- ja sosiaali-alan ammattilaiset ja opiskelijat sekä kaikki erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten ja aikuisten kanssa toimivat tai asiasta kiinnostuneet. Ks. lisätietoa edellisestä luvusta.

7 Tiedottaminen ja viestintä

Hankkeen viestinnällisenä tavoitteena oli ammatillisen erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden näkyväksi tekeminen. Hankkeen toiminnasta ja sen tarjoamista asiantuntijapalveluista tiedotettiin alueellisesti ja valtakunnallisesti sekä tehtiin aktiivista sidosryhmätyötä osallistumalla opetus- ja koulutusalan tapahtumiin, tapaamisiin sekä luomalla yhteyksiä kansallisiin verkostoihin ja kehittämishankkeisiin. AMEOn verkkosivujen ammatillisen erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden sisältöjä kehitettiin ja hankkeessa tuotettuja materiaaleja ja julkaisuja koottiin www.ameo.fi-sivuille.

Sisäinen viestintä. Verkoston työryhmien ja YTY-toimijoiden käyttöön perustettiin Ammattiopisto Luovin palvelimelle sähköinen sharepoint-työtila, johon on myös tallennettu hankkeeseen liittyvä materiaali. Valtakunnallisiin kokouksiin osallistumista tuettiin etäyhteyshankkeella – ajan ja kustannusten säästämiseksi suurin osa valtakunnallisista kokouksista järjestettiin verkkokokouksina. Asiantuntijapalveluiden näkökulmasta organisaatioiden oma henkilöstö on yksi tärkeä sidosryhmä, joten sisäinen tiedotus oli asiantuntijapalvelutoiminnan vahvistamisessa

oleellisessa osassa. Tiedotuskanavana käytettiin niin sisäisiä kuin ulkoisia verkkosivuja, ja hankkeen toimintaa esiteltiin henkilöstöinfoissa ja tiimipalaverissa.

Ulkoisen viestintä. Viestintätyöryhmä suunnitteli ja toteutti hankkeen valtakunnallista viestintää yhteistyössä asiantuntijapalveluiden työryhmän kanssa. YTY1-hankkeen aikana toteutettiin yhteinen visuaalinen ilme, joka kattoi yhteisen esitteen, asiakirjapohjat (word ja ppt), yhteisen raporttipohjan hankkeessa syntyville selvityksille ja julkaisuille, messuseinäkkeen ja kuvapankin. YTY2-hankkeessa YTY-esite päivitettiin ja messuesittelyitä varten hankittiin asiantuntijapalveluita markkinoivat roll-upit. Osahankkeissa toteutettiin oppilaitoskohtaisia asiantuntijapalveluesitteitä, koulutuskalentereita ja muita asiantuntijapalveluiden markkinointimateriaaleja.

Asiantuntijapalveluista tiedottamista varten hankkeessa tuotettiin myös asiantuntijapalveluiden esite. Verkoston palvelusivustonsivuston (www.ameo.fi) asiantuntijapalveluiden omalle sivulle koottiin kattava listaus asiantuntijapalveluiden teemoista ja toteutustavoista, jotta tieto saatavilla olevasta tuesta olisi tarjolla kootusti. Asiantuntijapalveluiden koontilistaus toimi hyvänä työvälineenä esimerkiksi kehittämiskumppaneiden palvelutarvetta kartoitettaessa. YTY2-hankkeen aikana sivuston palvelutarjontaa testattiin myös kehittämiskumppaneilla. Hankkeen tuloksia ja asiantuntijapalveluita nostettiin esille myös oppilaitosten omilla www-sivustoilla.

YTY2-hankkeessa vahvistettiin sosiaalisen median hyödyntämistä toiminnan näkyväksi tekemisessä sekä palveluiden ja tapahtumien markkinoimisessa. Tätä tarkoitusta varten asiantuntijapalveluille perustettiin oma Facebook-sivusto.

YTY-toimijat välittivät tietoa hankkeesta yhteistyöoppilaitosten alueellisissa kokouksissa sekä yhteistyöorganisaatioiden jäsenten kautta organisaation johdolle ja muille kohderyhmille. Hankkeen tiedotustoiminnan tueksi ja asiantuntijapalveluiden tunnettuuden lisäämiseksi tehtiin keväällä 2014 asiantuntijapalveluiden valtakunnallisen viestinnän toteutussuunnitelma ja viestinnän vuosikello.

Seminaarit, messut ja levittämistilaisuudet. Hankkeesta ja asiantuntijapalveluista sekä alueellisesta ja valtakunnallisesta yhteistyöstä on tiedotettu ja käyty keskusteluja tapahtumissa, seminaareissa, messuilla ja viranomais- ja sidosryhmätapaamisissa niin alueellisesti kuin valtakunnallisestikin. Hanketta ja asiantuntijapalveluita on esitelty mm. Educa-messuilla ja Ammatillisen erityisopetuksen kehittämispäivillä.

Keväällä 2014 järjestettiin kolme YTY-Roadshow-tapahtumaa eri puolilla Suomea. Roadshow-toteutuksella haluttiin osoittaa AMEO-verkoston valmius tuoda asiantuntijapalvelut alueiden toimijoiden saataville matalan kynnyksen yhteistyönä. Roadshow:ssa esiteltiin hankkeen toimintaa ja tuloksia sekä järjestettiin työpajoja. Levittämistilaisuuksien toteuttamiseen osallistuivat myös alueen kehittämiskumppanit. Roadshow-tapahtumien järjestämipaikkakunnat ja toteuttajat olivat

- Oulu Ammattiopisto Luovin toteuttamana
- Espoo Keskuspuiston ammattiopiston toteuttamana
- Hämeenlinna Kiipulan ammattiopiston toteuttamana

Tilaisuuksien osallistujamäärä oli noin 300 henkilöä. Bovallius-ammattiopiston Turkuun ja Validia Ammattiopiston Järvenpäähän suunnittelemaat roadshow` t jouduttiin perumaan Validian tilaisuuden osallistujapulan ja Bovalliuksen organisaationmuutoksesta johtuvan järjestäjäjapulan vuoksi.

8 Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Hankkeen toimenpiteisiin osallistui yhteensä 8 310 henkilöä ja 89 kumppaniorganisaatiota. Niiden lisäksi huomattava määrä eri alojen ammattilaisia ja toimijoita osallistui hankkeen järjestämiin yksittäisiin koulutuksiin, tapahtumiin ja verkostotapaamisiin. Toteutuneiden asiantuntijapalveluiden ja osallistujien määrä kertoo siitä, että erityisopetuksen tukemiselle, kehittämisyhteistyölle ja erityisopetuksen asiantuntijapalveluille on tarvetta.

Hankkeen toimenpiteiden avulla lisättiin ammatillisten oppilaitosten ja työpajojen valmiutta toteuttaa erityistä tukea tarvitsevien nuorten ja aikuisten opetusta ja ohjausta. Syntyneet vaikutukset ovat siten osaltaan tukeneet nuorisotakuun toteutumista, syrjäytymisen ehkäisyä ja inklusion edistämistä. Toimenpiteiden kirjo vaihteli yhden opiskelijan opintopolun tukemisesta opetus- ja ohjaushenkilöstöryhmien osaamisen kehittämiseen. Hanketoimin vaikutettiin myös koulutuksen järjestäjän erityisopetuksen rakenteiden ja toimintamallin kehittämiseen tai alueellisesti eri toimijoiden verkostoitumisen edistämiseen, jotta yksilölliset opintopolut mahdollistuisivat. Oppilaitokset kuvasivat hanketoimenpiteiden vaikutuksia henkilöstön osaamisen ja pedagogisen hyvinvoinnin kehittymisenä, joka tuki yksilöllisten opintopolkujen toteutumista. Tulokset näkyivät myös koko oppilaitoksen toimintamallien, rakenteiden ja asenteellisen ilmapiirin kehittymisenä ja alueellisina verkostoitumisena ja osaamisen jakamisena.

Tähän mennessä käytännössä kaikki Suomen ammatillisen koulutuksen järjestäjät on kutsuttu YTY-hankkeen toiminnan piiriin. Kehittämiskumppanuus osoittautui sopivaksi alueellisen erityisopetuksen ja erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden kehittämisen ja toteuttamisen työskentelytavaksi. Parhaimmillaan asiantuntijapalvelut kytkettyivät kumppanioppilaitoksen toimintasuunnitelmaan ja tukivat kehittämistyötä, jolloin asiantuntijapalvelut olivat osa oppilaitoksen toimintasuunnitelmaprosessia. Kehittämiskumppanuudessa vastattiin alueellisiin erityisopetuksen tarpeisiin, jaettiin olemassa olevaa osaamista ja synnyttiin uusia toimintamalleja. Kehittämiskumppanuus vahvisti kumppaneiden osallisuutta ammatillisen erityisopetuksen kehittäjinä ja tuki yksittäisten toimijoiden ammatillista kasvua.

Kehittämiskumppanuuksien suuri määrä ja asiantuntijapalveluiden sisältöjen toteuttamisen laaja kirjo saattaa olla haaste niin yhteistyösuhteiden ylläpitämiselle kuin palveluiden kehittämiselle ja tarjoamiselle tasapuolisesti joka puolelle valtakuntaa. Haasteeseen vastataan erityisoppilaitoksissa ja AMEO-verkostossa kehittämällä asiantuntijapalveluprosessia laajenevaan palvelutarpeeseen. Asiantuntijapalveluita tullaan jatkohankkeessa kehittämään entistä osuvammiksi kumppanien tarpeita ajatellen. Parhailaan on meneillään ja lähitulevaisuudessa tulossa useita ammatillista koulutusta koskevia muutoksia ja uudistuksia, esimerkiksi opiskelijahuoltolain toimeenpano, erityisopetuksen perusteen uudistus ja tutkintorakenneuudistus, jotka vaativat toimijoiden

perehdyttämistä muutosten toteuttamiseen erityisopetuksen suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin näkökulmista.

Ammatillisten erityisoppilaitosten rooli alueellisen ja valtakunnallisen erityisopetuksen kehittäjänä vahvistui edelleen YTY2-hankkeen aikana. Hankkeen tavoitteiden mukainen toiminta on nostanut esille erityisoppilaitosten henkilöstön osaamisen ja asiantuntijuuden kehittymisen sekä tiivistänyt AMEO-verkoston ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä asiantuntijapalveluiden kehittämisessä. Jaettu osaaminen ja asiantuntijuus ovat lisänneet kaikkien toimijaosapuolten tietoa ja osaamista laadukkaana erityisopetuksen järjestämisestä ja yksilöllisten opintopolkujen tukemisesta.

Hankkeessa vastattiin myös erityisopetuksen ajankohtaisiin valtakunnallisiin kehittämis- ja selvitystarpeisiin esimerkiksi käynnistämällä erityisopetuksen peruste- ja määrittelytyö sekä tuottamalla ammatillisen erityisopetuksen toteuttamiseen ja toteutuksen tukeen liittyviä julkaisuja. Nämä kehittämistoimenpiteet kytkeytyivät luontevaksi osaksi valtakunnallista yhteistyötä tutkimus- ja kehittämistahojen kanssa. Hankkeen aikana yhteistyö laajeni ammatillisen koulutuksen kehittämis- ja tutkimustoiminnassa ammattikorkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. Alueilla AMEO-oppilaitosten tehtäväksi on YTY-hankkeen myötä muodostunut myös ajankohtaisista ammatillista erityisopetusta koskevista muutoksista, selvityksistä ja kehittämissuunnista tiedottaminen ammatillisen koulutuksen järjestäjille.

Haasteeksi jatkohankkeen toimintaa ajatellen jää asiantuntijapalveluiden vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden osoittaminen. Samoin AMEO-verkoston toiminnan ja asiantuntijapalveluiden näkyväksi tekeminen vaatii edelleen panostusta sekä palveluiden kohderyhmiä ja suurta yleisöä kiinnostavien näkökulmien löytämistä toiminnasta.

Asiantuntijapalveluiden kehittämisen ja laadunhallinnan mahdollistamiseksi on tärkeää, että asiantuntijapalvelut osana ammatillisten erityisoppilaitosten toimintaa määritellään yhteisesti, ja että toiminnalle olisi yhteiset tavoitteet ja strategia niiden saavuttamiseksi. Tämä helpottaa toiminnan organisoinnin kehittämistä myös oppilaitostasolla. Myös asiantuntijapalveluita toteuttavan henkilöstön saatavuus sekä osaamisen ja asiantuntijuuden johtamisen ovat edelleen kehitettäviä asioita oppilaitoksissa.

AMEO-toimijoilla on pitkäaikainen kokemus yhteisten hankkeiden toteuttamisesta – se näkyi myös YTY-hankkeessa yhteistyön sujuvuutena ja hankkeen etenemisenä tavoitteiden mukaisesti. YTY3-hankkeessa toiminnan koordinoitua ja organisoitua entistä selkeämmäksi ja alueellisia toteutuksia tukevammaksi pyritään kehittämään.